שקלי להו בנות לכולהו אלא אמר רבא [א]מוציאין להן מזונות לבנות עד שיבגרו והשאר לבנים (א)פשיטא מרובין ונתמעטו [ב]כבר זכו בהן יורשין מועטין ונתרבו מאי [ג]ברשות יורשין קיימי הלכך ברשות יורשין שבוח או דלמא סלוקי מסלקי יורשין מהכא תא שמע (ב)דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן [ד]יתומין שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו יתיב רבי ירמיה קמיה דרבי אבהו וקא בעי מיניה אלמנתו מהו שתמעט בנכסים מי אמרינן כיון דאית לה מזוני ממעטא או דלמא כיון דאילו מנסבא לית לה השתא נמי לית לה [ה]אם תמצא לומר כיון דאילו מנסבא לית לה השתא נמי לית לה בת אשתו מהו שתמעט בנכסים מי אמרינן כיון דכי מנסבא נמי אית לה וממעטא או דלמא כיון דאילו מתה לית לה ולא ממעטא ואם תמצא לומר כיון דאילו מתה לית לה [ו]ולא ממעטא בע"ח מהו שימעט בנכסים מי אמרינן כיון דכי מיית נמי אית ליה ממעט או דלמא כיון דמחסרי גוביינא [ז]לא ממעט ואיכא דבעי לה לאידך גיסא בע"ח מהו שימעט בנכסים

בת

שקלי להו בנות לכולהו. בתמיה. דכיון דקרית להו מועטין א"כ לא יטלו בהן כלום הבנים דהא תנא במתני' גבי נכסים מועטין הבנים ישאלו על הפתחים: **והשאר לבנים.** והאי דקתני ישאלו על הפתחים היינו משהוציאו אותו השאר בהוצאת מזונות מכאן ואילך הבנות יזונו עד שיבגרו והבנים ישאלו על הפתחים: **פשיטא מרובין ונתמעטו.** בשעת מיתה היו מרובין ועכשיו הוקירו מזונות או נתקלקלו הנכסים וחסרו ואין בהן כדי מזון אלו ואלו עד שיבגרו: **כבר זכו בהן יורשין.** בשעת מיתת אביהן וקרינא בהו נכסים מרובים ויקחו הבנות חלקן המגיעם כפי שומא של שעת מיתת אביהן והבנים יירשו חלקם שהיה מגיעם באותה שעה וכל מה שחסרו הנכסים חסרו לבנות ולבנים לכל אחד כפי חלקו הראוי לו: **ונתרבו.** שהוזלו מזונות: **מהו.** מי מטי רווחא לבנים ויטלו מותר נכסים העודף מכדי מזונות בנות עד שיבגרו: **יתומים שקדמו.** קודם שהעמידו בנות בדין ומכרו אפילו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו דאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים וכ"ש בנכסים מרובין כדאמר בכתובות האחים שמעבדו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות. ש"מ כיון שאם מכרו מכירתן מכירה יש להן תפיסת יד בנכסים ואם נתרבו יש להן חלק בהן וזכותם בהן עומדת: **אלמנתו מהו שתמעט בנכסים.** מי שמת והניח בנים ובנות והניח נמי אלמנתו וצריכה נמי מזונות כל ימי מיגר ארמלותה ואין כאן נכסים אלא כדי מזון הבנים והבנות עד שיבגרו מי אמרינן כיון דאית לה מזוני ממעטא ולא מיקרו נכסים מרובין ומפרישין מהנכסים מזון האשה והבנות עד שיבגרו והמותר לבנים דהא מועטין נינהו ולאחר שיוציאו המותר ישאלו על הפתחים או דלמא כיון דאילו מינסבא לבעל לית לה מזוני לא ממעטא וכמאן דליתא דמיא ומוציאין מן הנכסים לבנות כדי מזונן עד שיבגרו וכל השאר יירשו הבנים כדין נכסים מרובין דהא אלמנה לא ממעטא להו וקרינן בהו הבנים יירשו והבנות יזונו ומחלק הבנות לא תזון האלמנה עמהם. והיינו דאיכא בין ממעטא ללא ממעטא דאי ממעטא הבנים ישאלו והאלמנה תזון ואי לא ממעטא יזונו יחד האלמנה והבנים אבל הבנות אין להן להפסיד במזונותיהם כלל בין ממעטא בין לא ממעטא דהא בין בנכסים מרובין בין בנכסים מועטין תנן הבנות יזונו אי נמי היכא דלא ממעטא מיקרו נכסים מרובין ואף על פי שנתעכבה היום או למחר מלינשא הרי הוא כמרובין ונתמעטו דאמרינן כבר זכו בהן יורשין ויזונו שלשתן יחד בנים ובנות ואלמנה. כן נראה שיטה זו בעיני: **בת אשתו.** מי שקיבל עליו בשעת נשואין לזון בת אשתו מאיש אחר חמש שנים ומת ומוטל על היורשין לזונה: **כיון דאף על גב דמינסבא אית לה מזוני.** עד חמש שנים מן היורשין שהרי חוב הוא שנתחייב לה אביהן ממעטא ויזונו היא והבנות והבנים ישאלו: **לא ממעטא.** ומיקרו מרובין בשעת מיתה ונתמעטו אחרי כן וכבר זכו יורשין והבנות יזונו עד בגר ואותה הבת תזון עמהן: **בעל חוב מהו שימעט.** אם אין נכסים אלא כדי החוב ומזון הבנות מי אמרינן דממעט והבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים או לא ממעט ויזונו בנים ובנות עד שעת טריפת בעל חוב וכשיטרוף אם יש מותר יזונו בנות עד בגר ואם לאו יפסידו:

בת

יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. פי' בקונטרס שקדמו ומכרו קודם שעמדו בדין לגבות לבנות נכסים מועטין[א] ומיהו לר"י נראה דאפי' כבר תפסו הבנות או הגבו להם ב"ד אם מכרו אחים מכור[ב] וכן משמע ביבמות בפרק אלמנה (דף סז:) דקאמר התם רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו הבת מאכלת והבן אינו מאכיל[ג] מ"ש בן דאין מאכיל מפני חלקו של עובר בת נמי לא תאכיל מפני חלקו של עובר א"ר אסי הכא בנכסים מועטין עסקינן וכגון דאיכא בן בהדה דהאי בת דממ"נ אי ההיא דמיעברא ביה בן הוא לא עדיף מהאי דקאי ואי בת היא אמאי קא אכלה בתקנתא דרבנן כל כמה דלא נפקא לאויר העולם לא תקינו ליה רבנן ופריך במאי אוקימתה בנכסים מועטין והאמר רבי אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין כו' ומאי קושיא ולוקמה כגון שתפסו כבר הבנות או שהגבו להם ב"ד דאין יכולין למכור אלא משמע דלעולם יכולין למכור וקצת יש לדחות דנהי דיכולין ב"ד לגבות חלק של בת עומדת חלק של עובר שיש לחוש שמא היא בת אין יכולין לגבות כיון שלא יצאת לאויר העולם ואותו חלק יכולין האחין למכור ומיהו אין נראה לדחות כן[ד] ועוד ראיה דאמר בפ' הנושא (כתובות דף קג.) אמר ר"נ יתומים שקדמו ומכרו מדור האלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדרבי אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו התם לא תפס' מחיים הכא תפסה מחיים משמע כיון דלא תפסי מחיים אע"ג דתפסי לאחר מיתה לא היה מועיל כלום אלא מה שמכרו מכרו והא דאמר בפ' נערה (שם דף נא.) רשב"א אומר נכסים שיש להן אחריות מוציאין לבנים מן הבנים ולבנות מן הבנות כו' אבל לא לבנים מן הבנות בנכסים מועטין מ"מ אע"ג דאין מוציאין אם מכרו מכרו והשתא אתי שפיר דבכל ענין משמע דפשיטא דמועטין ונתרבו זכו בהם יורשין אפילו כבר תפסו וגבו להם ב"ד דאי לאו הכי אכתי הוה ליה למיבעי במועטין ונתרבו וכבר תפסו או הגבו להם ב"ד מאי ואם תאמר כיון דבנכסים מועטין נמי מה שמכרו מכרו אפילו כבר תפסו מה חילוק יש בין נכסים מרובין לנכסים מועטין דבנכסים מרובין נמי נראה שאין מותרין למכור ולהפקיע מזונות וי"ל דיש חילוק דבנכסים מרובין יכולין למכור לצורך גדול אבל בנכסים מועטין אין יכולין למכור כלל לכתחלה ועוד דמרובין ונתמעטו יזונו הבנים עם הבנות ובנכסים מועטין לא יזונו כלל: **מה** שמכרו מכרו. וא"ת דהכא אמרינן דבין מרובין ונתמעטו ובין מועטין ונתרבו זכו בהם היורשים[ה] ובפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף צא. ושם) גבי כתובת בנין דכרין אמר פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין פירוש יורשי כתובה הגדולה מועטין ונתרבו מאי ת"ש דהנהו בני צרור מועטין ונתרבו הוו אתו לקמיה דרב עמרם אמר להו זילו פייסינהו ואי לא כו' עד דאתו לקמיה דר"נ אמר כשם שמרובין ונתמעטו כבר זכו בהם יורשין כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין ופירש בקונטרס זכו בהן יורשין של כתובה הקטנה ופליג ר"נ ארב עמרם דאמר זילו פייסינהו דמשמע לבני קטנה אמר לפייס בני הגדולה דאי לבני הגדולה אומר לא הוה שייך לשון פיוס כיון דמן הדין שקלי בני הקטנה בנחלה גמורה דאורייתא ולא קשיא מידי דהכא יד הבנים לעולם על העליונה כדי להעמיד נחלה דאורייתא[ו] ועוד דהכא לא פקע כח היתומים מעולם כדקאמר מה שמכרו מכרו ולר"י נראה דהא דקאמר התם ר"נ כו' מועטים ונתרבו זכו בהם יורשין היינו יורשי כתובה הגדולה ויטלו אלו כתובת אמם ואלו כתובת אמם מדלא קאמר כבר זכו בהן יורשין וקשיא דא"כ התם אזלינן לעולם בתר תקנתא דרבנן שתתקיים כתובת בנין דכרין והכא אזלינן בתר מעיקרא וי"ל דהתם לא מיעקרא כולי האי נחלה דאורייתא דהרי מ"מ כולן יורשין אע"פ שאין נוטלין בשוה אבל הכא מיעקרא לגמרי[ז]: **מי אמרינן כיון דאילו מינסבא לית לה לא ממעטא.** תימה לר"י היאך טועה לומר כן והא בת נמי אי מינסבא לית לה כדתנן(ג) דתהון מתזנן עד דתלקחן לגוברין[ח] ומאי קאמר נמי בע"ח מיחסר גוביינא בת נמי מיחסרא גוביינא ואי מתה נמי לית לה כמו בת אשתו ועוד אי באלמנה שייך נכסים מועטין מה שיעור יהיה דבשלמא בבנות יש שיעור למ"ד עד שיבגרו אבל באלמנה לא שייך בגרות ועד מתי יהיו נכסים מועטין[ט] ונראה לפרש דודאי אם אין כאן אלא אלמנה אבל הבנים שניהם שוין בנכסים וכן אם אין כאן אלא אלמנה ובנות דלא תקנו (א) נכסים מועטים אלא לבנות שהן יוצאי יריכו והם בנות ירושה במקום שאין בנים[י] ואע"ג

דמיחסרא

מסורת הש"ס

(א) כתובות נא., (ב) סוטה כא: כתובות קג. יבמות סז:, (ג) [כתובות נב:],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מי אמרי' וכו' דלא תקנו דין נכסים:

מוסף רש"י

יתומין שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. שהבנות זוכות בהן כדתנן הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים, וקדמו קודם שיבאו לב"ד ומכרום (כתובות קג.) קודם שבאו הבנות לב"ד והעמידום ב"ד לנכסים בחזקת בנות (סוטה כא:).

מוסף תוספות

א. דאילו לאחר מכאן כבר זכו בהן הבנות ונכסים דידהו נינהו, וכן משמע מלשון שקדמו ומכרו. רשב"א. ב. דלא אלמוה רבנן לתקנתייהו לאפקועי מינייהו רשות היורשין לגמרי. ריטב"א. [ד]אין ב"ד מגבין לבנות להקנותן להן, אלא להרשותן במכירה למזונות. [אבל האידנא דתקון דמזון האשה והבנות בין ממקרקעי בין ממטלטלי אם תפסה האשה מטלטלין למזונותיה וכו' מה שתפסה תפסה, ואם קדמו יתומים ומכרום אין ממכרן ממכר. רבינו יונה. ועיין רשב"א שחולק. ג. כלומר, שאינו מאכיל תרומה לעבדים אם הניח האב את אשתו מעוברת משום חלקו של עובר. רשב"א. ד. עיין רשב"א. ה. ולא אמרינן מועטים ונתרבו כבר זכו בהן הבנות. תוס' כתובות נא: ו. דבכל דוכתא אזלינן טפי בתר נחלה דאורייתא. שם. ז. [ד]לא ירשו הבנים כלל. שם. ח. ומאי שנא בנות עצמן דממעטי חדא אחברתא אע"ג דאי מתה או מינסבא לית ליה. רשב"א בשם הראב"ד. ט. שהרי כל ימיה ניזונת, כל זמן שלא תנשא ולא תתבע כתובתה. רבינו יונה. י. [ו]השתא מיהא הא איתנהו וירושות הן, ואלמה מלחייהו, דלאו בנות אחולי ניהנו. רשב"א שם.

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פי"ט מהלכות אישות הלכה יז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קיב סעיף א:

ג ב מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף יג:

ד ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד:

ה ה ו ז מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף טו וע"ש:

רבינו גרשום

שקלי להו בנות. מיד בתמיה ולית לבנים כלום והא יש בנכסים הללו הרבה יותר משיעור מזונות לבנות עד שיבגרו: אלא אמר רבא מוציאין מהן. מיד שיעור מזונות לבנות עד שיבגרו והשאר יהיו לבנים למזונות: יתומין שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו. ואין גובין מהן השתא מה שמכרו בנכסים מועטין זכו בהן כל שכן במועטין ונתרבו: שוב יתיב קבעי אלמנתו שהיורשין חייבין לזונה ואי ליכא אלא סיפוק הבנות וסיפוק אלמנה דאם לא הוי מינסבא איכא מיעוט נכסים דלית בהו עד שיבגרו וממעטא לגבייהו ואמרינן נכסין מועטין הן. והבנים ישאלו על הפתחים: מי אמרינן כיון דאית לה מזונות ממעטא. וישאלו על הפתחים. או דלמא כיון דבידה לאינסובי אימת דבעי. וכי מנסבא לית לה מזוני מיורשין ה"נ השתא חשבינן לה כמאן דמינסבא ולא ממעטא: בת אשתו. שקבל עליו לזונה ה' שנים כשנשא אמה והשתא מת הבעל ויורשין חייבין במזונותיה עד סוף ה' שנים מהו שתמעט בנכסים. דלא הויין מרובין: מי אמרינן. אע"ג דאי מינסבא אית לה ה' שנים מזונות כמו שקיבל ממעטא או דלמא כיון דאלו מתה לית ליה מזונות השתא נמי לא ממעטא: בעל חוב של אביהן מהו שימעט. כשמחשבין החוב שיש לו לקבל הוו נכסים מועטין. מי אמרי' אע"ג דאילו מת בעל חוב אית ליה יורשין שגובין במקומו וממעט. או דילמא כו': איכא דבעי להך גיסא. שמקדים במאוחר תחלה: בעל חוב מהו שימעט בנכסים. מי אמרינן כיון שמחוסר גוביינא לא ממעט או דילמא כיון דאילו מת נמי אית להיורשין נמי